

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Тетяна Василівна Полозова¹, Ірина Володимирівна Колупасва²

Для аналізу рейтингових позицій України в контексті забезпечення економічної безпеки використано дослідницьку панель, що містить загальні та специфічні міжнародні рейтинги та індекси. Побудовано матрицю відповідності міжнародних рейтингів та індексів функціональним складовим економічної безпеки України. Проведено ретроспективний аналіз позиціонування України в міжнародних рейтингах (ICT Development Index, Global Cybersecurity Index, Speedtest Global Index, ND-GAIN Country Index, International Property Rights Index, Fragile States Index, PowerIndex). Розглянуто методичне забезпечення розрахунку зазначених індексів. Результати проведеного аналізу свідчать про те, що більшість з розглянутих специфічних індексів незалежних рейтингових агентств, мають позитивну динаміку. Наведено динаміку інтегрального індексу економічної безпеки України за 2010–2022 рр.

Ключові слова: міжнародний рейтинг, аналіз, позиціонування, індикатор, економічна безпека.

Постановка проблеми. Сучасний стан економічних відносин в Україні перебуває у довготривалій кризі, що почалася з виникненням пандемії COVID-19 та продовжується під впливом військової російської агресії. У таких обставинах наявність гібридних загроз є дестимулюючим фактором розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки країни. Тому низка факторів, що негативно впливають на економіку країни (геополітична та фінансово-економічна нестабільність, інфляційні коливання, міграційні процеси, зниження фінансової стійкості підприємств та їх банкрутство тощо), потребують окремої уваги у вигляді розробки моніторингових механізмів, теоретико-методичних підходів та їх практичної реалізації, спрямованих на об'єктивний аналіз і оцінку рейтингових позицій України в контексті забезпечення її економічної безпеки. Це може стати важливим методичним інструментарієм та підґрунтям на етапі відновлення та адаптації економіки країни у післявоєнний період. Саме ці положення обумовлюють актуальність теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні публікації у даній предметній області можна поділити на кілька груп: нормативно-правова база України [1; 2], наукові публікації авторів у межах предметної області досліджень [3–16], інформаційні ресурси незалежних міжнародних рейтингових агентств [17–24].

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року визначає шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки. У документі зазначено, що протягом 2010–2019 рр. стан економічної безпеки

оцінювався як незадовільний із погіршенням показників практично за всіма складовими [1].

Слід зауважити, що в Стратегії [1] визначено 5 складових економічної безпеки (фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна), а в Методичних рекомендаціях [2] – 9 складових (виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова). Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: банківська безпека, безпека небанківського фінансового ринку, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека.

Проблематика аналізу міжнародних рейтингів України та її конкурентоспроможності висвітлена у роботах багатьох вчених: К. Савон [3], Т. В. Полозової, В. В. Белявцевої, О. В. Перепелюкової [4] та інших. Рейтингове позиціонування України за різними напрямками соціально-економічного розвитку досліджувалося багатьма авторами. Питання позиціонування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах висвітлено у роботі І. С. Крамаренко та Л. А. Козаченко [5], інноваційний та науковий аспекти розглянуто науковцями І. С. Псарьова, С. В. Аріхбаєва [6], О. І. Решетняк [7]. Соціальний, інституціональний, демографічний напрями розвитку України у світових рейтингах висвітлено у роботах багатьох авторів, серед яких І. В. Колупасва [8], О. Л. Андронік [9], Т. В. Полозова, І. А. Шейко [10] та інші. Проблематика цифровізації економіки України у міжнародних рейтингах розглядалася у роботах В. О. Войтенко [11], А. Ю. Семеног [12].

¹ Полозова Тетяна Василівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9956-8816>

² Колупасва Ірина Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1256-0817>

Дослідження світових рейтингів України в контексті забезпечення економічної безпеки в сучасній науковій літературі представлені розробками за багатьма напрямками. Так, Д. О. Грицишен розглядає оцінку рівня безпеки України як середовища поширення економічної злочинності [13]. При цьому автор відносить до Міжнародних рейтингів, що враховують рівень економічної злочинності, Індекс економічної свободи, Індекс конкурентоспроможності, Індекс легкості ведення бізнесу, Індекс прав власності, Індекс сприйняття корупції, Індекс недієздатності держави. Також Д. О. Грицишен наголошує, що економічна злочинність є найбільш вразливим ризиком порушення національних інтересів [13].

Вплив факторів на систему державного управління в контексті тінізації національної економіки як загрози державній безпеці розглянуто у роботі таких науковців, як В. В. Ксендзук, Т. П. Назаренко, І. В. Супрунова [14]. З цією метою автори досліджують такі рейтинги: Індекс економічної свободи, Індекс залучення у світову торгівлю, Індекс конкурентоспроможності, Індекс легкості ведення бізнесу, Індекс логістичної ефективності. Теоретико-методичні аспекти енергетичної безпеки країни розвинуто у роботі колективу авторів Т. В. Полозова, В. О. Мусієнко, О. В. Стороженко, О. В. Пересада, Н. В. Геселева [15].

Міжнародні позиції України в області кібербезпеки досліджено авторами О. Г. Трофименко, Ю. В. Прокоп, Н. І. Логінова, О. В. Задерейко [16]. При цьому автори зазначають, що індекси кібербезпеки (Глобальний індекс кібербезпеки та Національний індекс кібербезпеки) є показниками ризику для корпоративної, промислової та урядової інформаційної інфраструктури через спектр кіберзагроз.

Незважаючи на значні досягнення в теорії і практиці дослідження даної проблематики, поза увагою залишилося питання систематизації наукових розробок щодо рейтингового позиціонування України в контексті забезпечення економічної безпеки за функціональними складовими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На тлі проведеного аналізу останніх досліджень і публікацій актуальним є питання виявлення відповідності міжнародних рейтингів України, визначених незалежними рейтинговими агентствами, рівню економічної безпеки, що розрахований згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [2].

Також слід зазначити, що загрози, які виникають під час гібридної війни, охоплюють всі напрями соціально-економічного розвитку країни та негативно впливають на рівень її економічної безпеки. Саме тому аналіз міжнародних рейтингових позицій України має бути комплексним і спрямованим на виявлення негативних факторів з метою розробки відповідних програм та заходів щодо мінімізації їх впливу та збереження рівня економічної безпеки держави.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є аналіз між-

народних рейтингів України в контексті забезпечення економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Понятійно-категоріальний апарат, використаний у даному дослідженні, базується на визначеннях, наведених у Методичних рекомендаціях [2]. Так, під економічною безпекою розуміється «стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [2].

Для аналізу рейтингових позицій України в контексті забезпечення економічної безпеки у даній роботі запропоновано використати дослідницьку панель, що містить загальні та специфічні міжнародні рейтинги й індекси незалежних міжнародних агентств (рис. 1).

У широкому розумінні всі зазначені загальні рейтинги та індекси в тій чи іншій мірі відбивають різні аспекти економічної безпеки країни. Окремі індикатори цих комплексних загальновідомих індексів характеризують певні функціональні складові економічної безпеки. Проте основним акцентом у даному дослідженні є аналіз специфічних рейтингів та індексів, особливості яких недостатньо висвітлені у науковій літературі.

Для визначення відповідності міжнародних рейтингів та індексів функціональним складовим економічної безпеки України побудована матриця (табл. 1).

Серед рейтингів, що характеризують інформаційну безпеку та цифровий розвиток національних економік, можна виділити Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ICT Development Index – IDI) [17]. Показники панелі цифрового розвитку України за 2010–2020 рр. наведені у табл. 2.

Наведені дані свідчать про позитивну динаміку цифрового розвитку в Україні за 2010–2020 рр. за вказаними показниками.

Ще одним характерним індексом, з позицій інформаційної безпеки країни, є Глобальний індекс кібербезпеки (Global Cybersecurity Index – GCI) [18]. Оскільки кібербезпека має широку сферу застосування, що охоплює багато галузей і різних секторів, рівень розвитку чи залучення кожної країни оцінюється за п'ятьма основними напрямками: правові заходи, технічні заходи, організаційні заходи, розвиток потенціалу, співробітництво, а потім об'єднуються у загальний бал.

У 2020 р. Україна посіла 78 місце серед 181 країни, отримавши значення індексу GCI 65,93. Порівняно з 2017 р. позиції України покращилися на 19 пунктів у загальному рейтингу. Перше місце у 2020 р. посіли США зі значення індексу GCI 100,0.

Україна піднялася в Глобальному рейтингу швидкості мобільного Інтернету від Ookla Speedtest Global Index одразу на 15 позицій – з 77 місця у січні 2021 р. на 62 позицію у січні 2022 р. За даними Ookla, середня швидкість завантаження в мобільній мережі

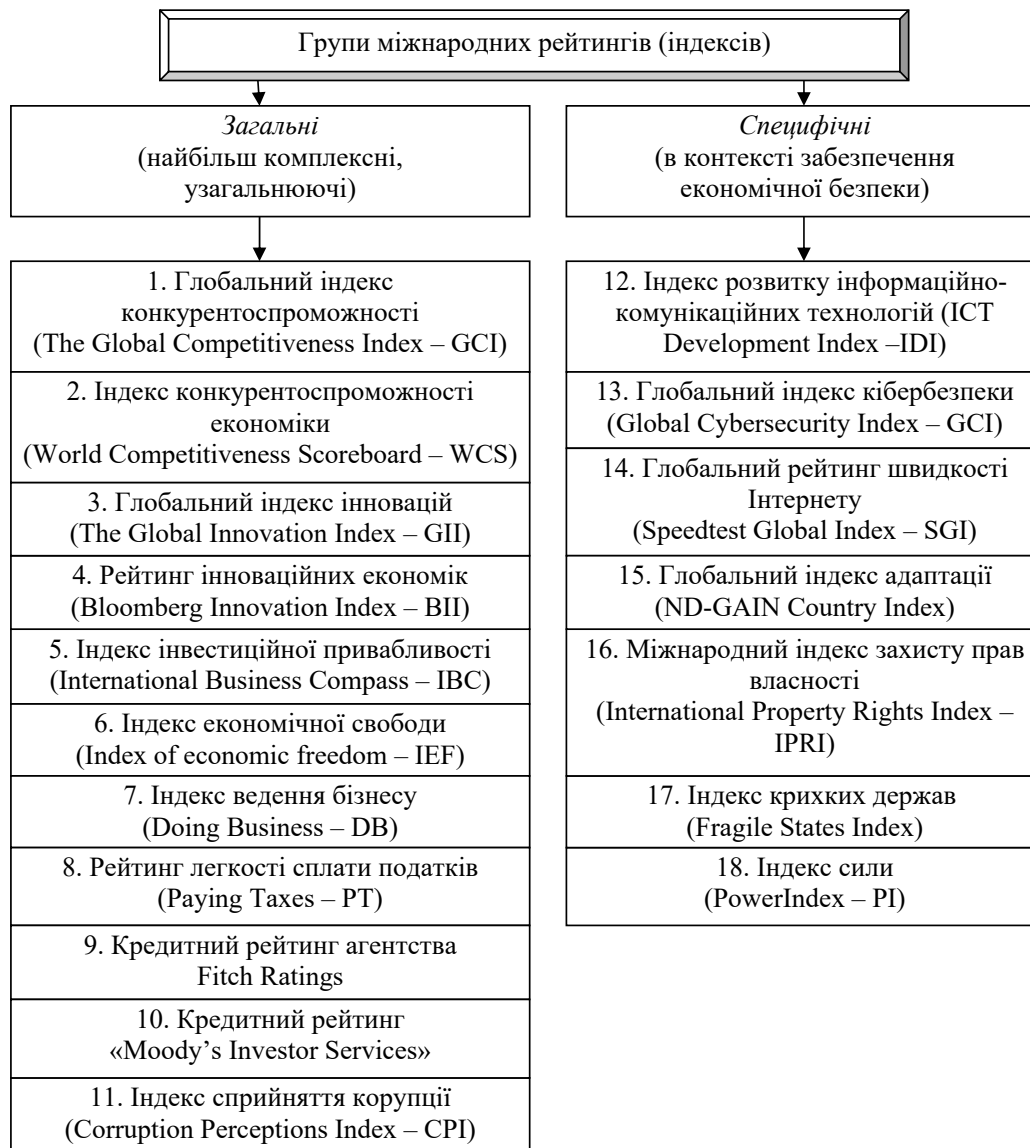

Рисунок 1 – Загальні та специфічні міжнародні рейтинги (індекси) в межах предметної області дослідження

Джерело: розроблено авторами

зросла майже на 10 Мбіт/с – з 19,66 Мбіт/с на початку 2021 р. до 29,06 Мбіт/с у 2022 р. [19].

Регіони з найкращим фіксованим Інтернетом: Монако, Сінгапур, Чилі, Таїланд та Гонконг, які займають перші 5 місць в рейтингу Ookla Speedtest Global Index. Мобільний Інтернет найкращий в Об’єднаних Арабських Еміратах, Норвегії, Катарі, Південній Кореї та Нідерландах.

Одним із вагомих індексів у контексті забезпечення економічної безпеки є Глобальний індекс адаптації (ND-GAIN Country Index) [20].

За версією Notre Dame Global Adaptation Initiative під адаптацією розуміється пристосування до клімату, що змінюється, яке зводиться до мінімуму негативний вплив на людину, штучні та природні системи [20]. При цьому адаптація містить у собі як зниження ризику, так і вивчення можливостей. Щорічний індекс

країн ND-GAIN і нова оцінка урбаністичної адаптації є новими платформами, що дозволяють керівництву країни приймати обгрунтовані рішення в найважливіших екологічних, економічних і соціальних секторах.

Як методичний інструментарій Індекс країни ND-GAIN складається із двох ключових параметрів адаптації: уразливості та готовності (рис. 2).

Параметр «Уразливість» передбачає використання трьох компонент (вплив, чутливість, адаптивний потенціал) і шість секторів (продукти харчування, вода, здоров’я, екосистемні послуги, довкілля людини, інфраструктура). Параметр «Готовність» передбачає використання трьох компонент (економічна, управлінська, соціальна).

Розрахунок ND-GAIN Country Index здійснюється на основі визначення параметрів уразливості та готовності за алгоритмом, наведеним на рис. 3.

Таблиця 1 – Матриця відповідності міжнародних рейтингів складовим економічної безпеки України

Міжнародний рейтинг (індекс)	Складові економічної безпеки України											
	Методичні рекомендації [2]							Авторські пропозиції				
	виробнича	демографічна	енергетична	зовнішньоекономічна	інвестиційно-інноваційна	макроекономічна	продовольча	соціальна	фінансова	інформаційна (цифровий розвиток, кібербезпека)	еколого-кліматична	силова (військова)
1. The Global Competitiveness Index – GCI	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
2. World Competitiveness Scoreboard – WCS	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
3. The Global Innovation Index – GII					+	+		+				
4. Bloomberg Innovation Index – BII					+	+		+				
5. International Business Compass – IBC					+				+			
6. Index of economic freedom – IEF				+	+	+		+	+			
7. Doing Business – DB			+	+	+	+			+			
8. Paying Taxes – PT						+			+			
9. Fitch Ratings									+			
10. Moody’s Investor Services									+			
11. Corruption Perceptions Index – CPI						+		+	+			
12. ICT Development Index –IDI						+				+		
13. Global Cybersecurity Index – GCI						+				+		
14. Speedtest Global Index – SGI						+				+		
15. ND-GAIN Country Index						+		+			+	
16. International Property Rights Index – IPRI					+	+						
17. Fragile States Index		+				+		+				
18. PowerIndex – PI						+						+

Джерело: складено авторами

Таблиця 2 – Показники панелі цифрового розвитку України за 2010–2020 рр.

Рік	Активні абоненти мобільного широкосмугового зв'язку на 100 жителів	Жінки-користувачі Інтернету (% від загального жіночого населення)	Кількість абонентів фіксованого широкосмугового зв'язку на 100 жителів
2010	4,1	20,1	6,5
2011	4,4	25,0	7,0
2012	5,4	33,4	8,0
2013	6,3	38,7	8,9
2014	7,6	44,6	9,3
2015	8,0	46,5	11,6
2016	22,7	51,3	12,0
2017	41,0	57,0	12,4
2018	47,2	60,0	12,8
2019	77,3	68,2	16,2
2020	85,3	72,5	18,6

Джерело: складено авторами за даними <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Dashboards/Pages/Digital-Development.aspx>

Динаміку Глобального індексу адаптації (ND-GAIN Country Index) України за 2006-2020 рр. наведено на рис. 4.

Динаміка Глобального індексу адаптації свідчить про те, що за період 2006–2012 рр. спостерігається відносно стабільна ситуація, а вже за період

2013–2019 рр. – суттєве зниження адаптаційної спроможності держави, що супроводжувалося падінням значення індексу на 28 одиниць (з 92 до 64). У 2020 р. вперше за 8 років відбулося підвищення даного показника, що є позитивною тенденцією в контексті забезпечення економічної безпеки України.

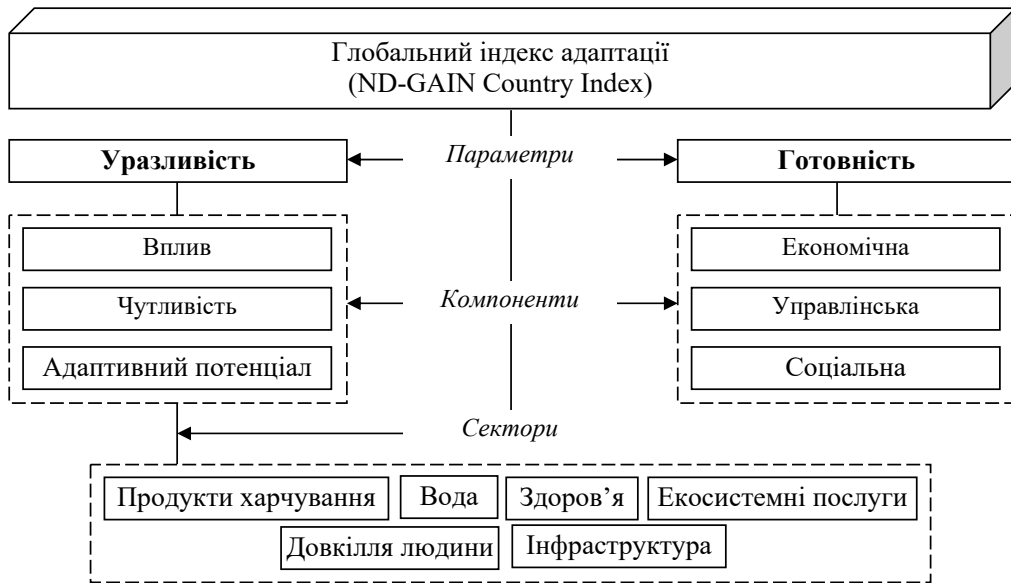

Рисунок 2 – Декомпозиція Глобального індексу адаптації (ND-GAIN Country Index)

Джерело: сформовано авторами на основі [20]

$$\text{ND-GAIN Country Index} = \left(\text{Readiness Indicators} - \text{Vulnerability Indicators} + 1 \right) \times 50$$

ND-GAIN Country Index: 0-100, Higher is Better
 Readiness Indicators: 0-1, Higher is Better
 Vulnerability Indicators: 0-1, Lower is Better

Рисунок 3 – Алгоритм розрахунку Глобального індексу адаптації (ND-GAIN Country Index)

Джерело: [20]

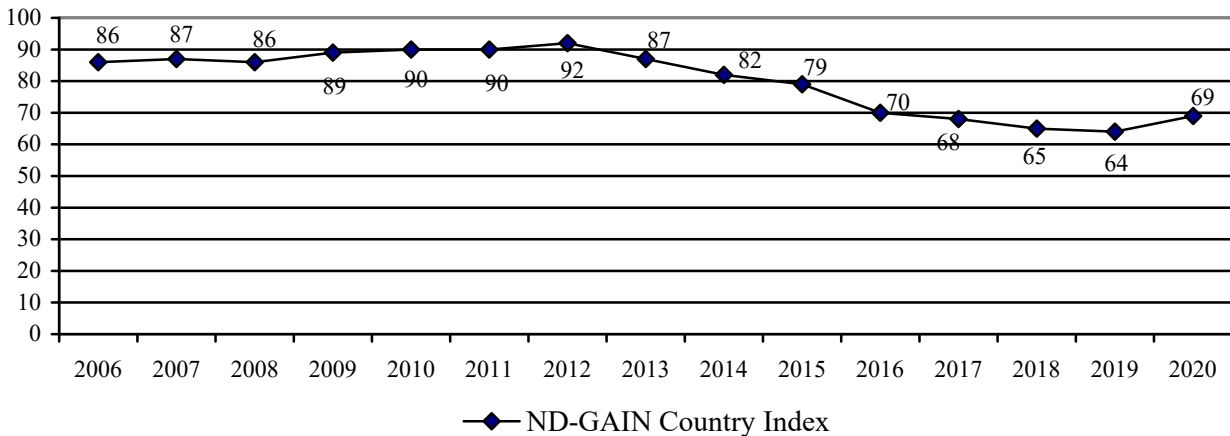

Рисунок 4 – Динаміка Глобального індексу адаптації (ND-GAIN Country Index) України за 2006–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [20]

Одним з індексів, що характеризують систему забезпечення економічної безпеки країни, є Міжнародний індекс захисту прав власності (International Property Rights Index – IPRI) [21]. До моніторингової панелі даного індексу входять 129 країн. Індекс IPRI є інтегральним показником, що характеризує загальний

нормативно-правовий клімат та ефективність системи захисту прав власності в країні.

Методичну базу розрахунку індексу IPRI складають 11 індикаторів, що згруповані у 3 блоки:

1) правове та політичне середовище (містить 4 індикатори: незалежність судової системи, верховенство

закону, політична стабільність, боротьба з корупцією);

2) права фізичної власності (містить 3 індикатори: захист прав фізичної власності, реєстрація власності, простота доступу до запозичень);

3) права інтелектуальної власності (містить 4 індикатори: захист прав інтелектуальної власності, захист патентів, захист авторських прав, захист торгової марки).

Для кожної з трьох груп індикаторів розраховується середнє арифметичне значення. Кінцевий інтегральний індекс IPRI визначається як середнє арифметичне значень усіх трьох груп, на основі якого здійснюється ранжування країн.

Динаміку Міжнародного індексу захисту прав власності (International Property Rights Index – IPRI) України за 2007–2021 рр. наведено на рис. 5.

Ураховуючи те, що кожен з 11-ти індикаторів оцінюється за десятибальною шкалою (10 – найвищий бал), ситуація в Україні із захистом приватної власності є незадовільною.

Ретроспектива індексу IPRI демонструє стабільно низький рівень України, що свідчить про гальмування та застій процесів у правовому середовищі, які, у свою чергу, залежать від політичної та соціально-економічної ситуації в країні.

На особливу увагу в контексті забезпечення економічної безпеки заслуговує рейтинг на основі Індексу крихких держав (Fragile States Index – FSI) розроблений Фондом миру (Fund For Peace – FFP), який почали формувати періодично з 2005 року для всіх країн світу. Для формування даного рейтингу щороку аналізуються мільйони документів застосовуючи вузькоспеціалізовані параметри пошуку, бали розподіляються для кожної країни на основі дванадцяти ключових політичних, соціальних і економічних індикаторів і понад 100 субіндикаторів, що є результатом експертного дослідження. Методологія розрахунку FSI викладено у звітах відповідних років [22, с. 40].

Індекс крихких держав (FSI) містить сукупність індикаторів, що наведено на рис. 6.

Значення індексів FSI інтерпретуються з розумінням того, що чим нижчий бал, тим краще. Таким чином, зниження індексу у динаміці свідчить про покращення позицій та відносну стабільність, підвищення індексу – погіршення позицій та нестабільність країни. Так, у 2022 р. Україна за цим рейтингом посіла 92 місце (зі 179 країн) проти 91 місця у 2021 р. Значення індексу FSI склало у 2022 р. 68,6, у 2021 р. – 69,8. Загалом, починаючи з 2015 р. спостерігається позитивна динаміка індексу з 76,3 у 2015 р. до 68,6 – у 2022 р. (рис. 7).

У звіті Фонду миру (Fund For Peace – FFP) за 2022 р. зазначено, що «криза загострюється через конфлікти та небезпеку як усередині країни, так і за кордоном. Війна в Україні призвела до різкого зростання цін на продукти харчування в усьому світі» [22, с. 34]. Також акцентовано увагу на тому, що раніше крихкість держави розглядалася як таке, що потребує стримання і пом'якшення, щоб воно не поширювалося на інші країни. Проте на сьогодні експерти вважають, що крихкість – це те, на що слід звертати увагу постійно, і основою цієї стратегії має бути зосередження на соціальній, політичній єдності та інклюзивності [22, с. 11].

З позицій силової безпеки Україна піднялася в рейтингу найпотужніших армій світу. Міжнародна компанія Global Firepower, яка щорічно складає рейтинг країн світу, цього року помістила Україну на 22-е місце (у 2021 р. – 25 місце). Таким чином, країна за останній рік піднялася вже на три позиції. У 2022 р. Індекс сили (PowerIndex) України становить 0,3266. При цьому оцінка в 0,0000 вважається «ідеальною». Місце України у рейтингу знаходиться між Тайванем і Канадою, чий Індекс сили складає 0,3215 і 0,3601 відповідно. На першому місці традиційно залишаються США [24]. Для розрахунку цього індексу перевіря-

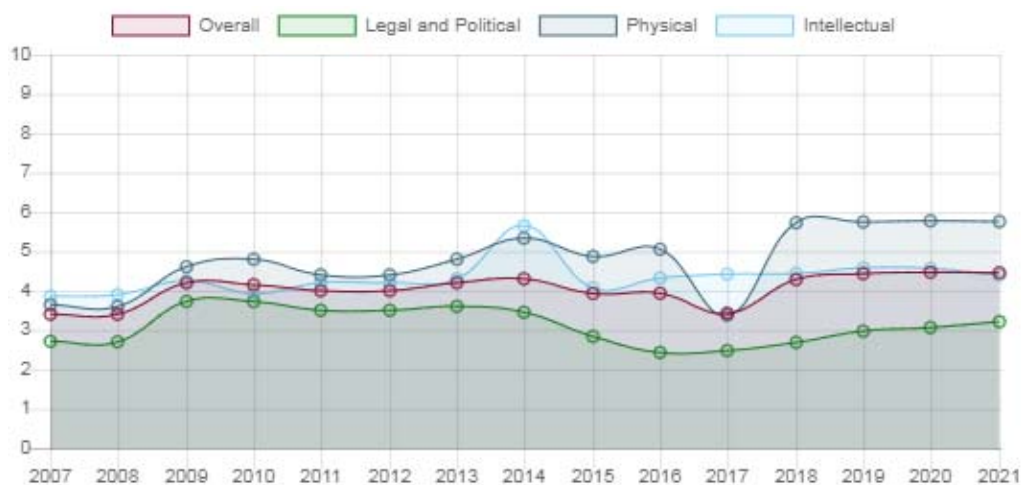

Рисунок 5 – Динаміка Міжнародного індексу захисту прав власності (International Property Rights Index – IPRI) України за 2007–2021 рр.

Джерело: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/country/ukraine>

Рисунок 6 – Сукупність індикаторів, що формують Індекс крихких держав (Fragile States Index – FSI)

Джерело: сформовано авторами на основі <https://fragilestatesindex.org/indicators>

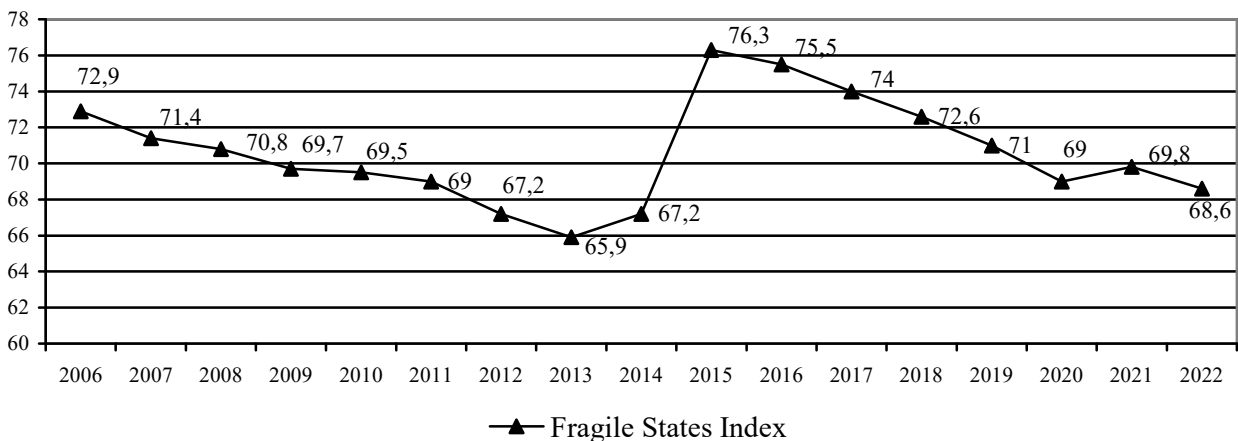

Рисунок 7 – Динаміка Індексу крихких держав (Fragile States Index – FSI) України за 2006–2022 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [23]

ються понад 50 факторів, серед яких, військова могутність, фінансові можливості й матеріально-технічний потенціал.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що 6 з 7 розглянутих специфічних індексів незалежних рейтингових агентств, мають позитивну динаміку. Негативна тенденція спостерігається за Міжнародним індексом International Property Rights Index – стабільно низький рівень, що свідчить про незадовільний рівень ефективності системи захисту прав власності в Україні.

Значення та динаміку інтегрального індексу економічної безпеки України за 2010–2020 рр., розрахованого відповідно до Методичних рекомендацій [2], наведено у табл. 3. та на рис. 8.

Наведені дані свідчать про те, що рівень економічної безпеки України за 2010–2020 рр. мав нестійку тенденцію. Проте негативна динаміка з 2011 р. по 2015 р. змінилася на позитивну, і вже з 2016 р. рівень економічної безпеки залишався відносно стабільним. Спостерігаються незначні коливання, що потребує більш детального аналізу за окремими субіндексами.

Висновки. Таким чином, у даному дослідженні визначено групу специфічних міжнародних рейтингів та індексів, що характеризують систему забезпечення економічної безпеки країни. Побудовано матрицю відповідності міжнародних рейтингів складовим економічної безпеки України. У результаті проведених

Таблиця 3 – Інтегральний індекс економічної безпеки України

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Виробнича	50	55	49	49	51	47	58	59	58	57	54
Демографічна	47	56	45	46	45	43	46	40	41	39	40
Енергетична	35	32	34	39	47	45	58	54	53	49	49
Зовнішньоекономічна	35	31	24	29	32	33	35	36	36	40	44
Інвестиційно-інноваційна	33	34	36	35	30	33	30	30	31	31	31
Макроекономічна	38	48	39	39	33	30	38	37	40	45	43
Продовольча	90	92	93	86	94	92	92	91	90	89	85
Соціальна	57	59	64	62	57	55	56	59	59	60	59
Фінансова	42	47	47	50	40	35	38	40	45	42	40
Інтегральний Індекс економічної безпеки	46	49	46	47	45	44	48	48	49	49	48

Джерело: [25]

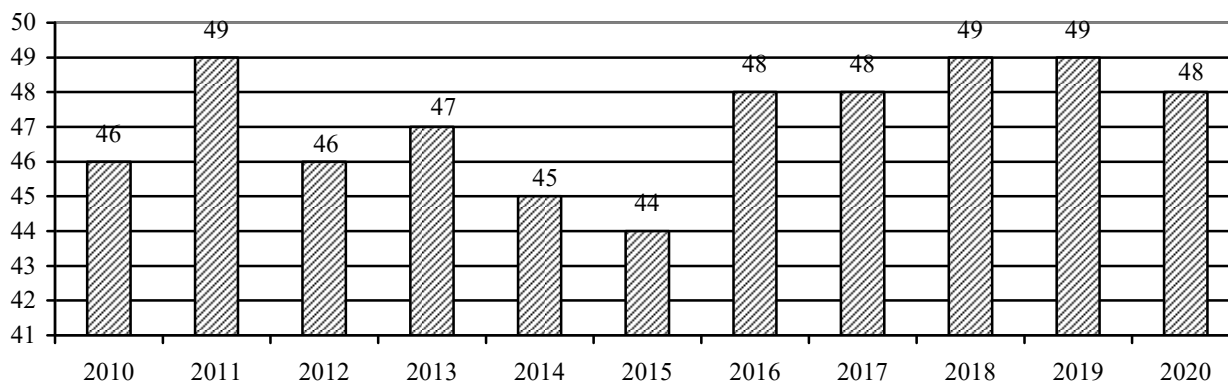

Рисунок 8 – Динаміка інтегрального індексу економічної безпеки України за 2010–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [25]

досліджень можна зробити висновок про відповідність тенденцій міжнародних рейтингів України за специфічною групою загальному рівню економічної безпеки, що розрахований згідно з Методичними рекомендаціями [2].

При цьому слід зазначити, що погіршення деяких позицій України у світових рейтингах є передумовою погіршення конкурентоспроможності та загрозою зниження рівня її економічної безпеки. Така ситуація вимагає розробки відповідної політики, стратегічних пріоритетів розвитку, невідкладних заходів адаптації у післявоєнний період, спрямованих на стабілізацію темпів розвитку економіки України в контексті забезпечення економічної безпеки.

Перспективою подальших досліджень є визначення впливу окремих індикаторів на інтегральний індекс

економічної безпеки України в межах певних функціональних складових.

Дане дослідження проведено в межах реалізації наукових заходів і Міжнародних грантів кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки, а саме: науково-дослідної роботи «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання», 2022–2025 рр. (Державний реєстраційний номер 0122U000510); Міжнародного проєкту Еразмус+ «Academic Response to Hybrid Threats (610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP); Міжнародного проєкту Еразмус+ «Ukraine-EU: Digital innovations making connections 4 changes» (Erasmus Jean Monnet Module #101047751-EUDI4C).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 20.07.2022).
2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 20.07.2022).
3. Савон К. Аналіз позицій України в міжнародних рейтингах за 201–2020 роки. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. Вип. 29. С. 230–236.
4. Polozova T., Beliaeva V., Perepeliukova O. Study on the state of international competitive positions of Ukraine. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. 2018. № 3 (26). С. 97–104.

5. Крамаренко І. С., Козаченко Л. А. Позиціонування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 127–132.
6. Псарьова І. С., Аріхбаєва С. В. Дослідження позицій України у міжнародних інноваційних рейтингах. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. Вип. 37. С. 42–48.
7. Решетняк О. І. Оцінка наукового розвитку України в міжнародних рейтингах. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 49. С. 44–54.
8. Колупаєва І. В. Інструментарій регуляторної політики держави. *Проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 407–417.
9. Андронік О. Л. Соціально-економічний розвиток України у світових рейтингах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 66–70.
10. Polozova T., Kolupaieva I., Sheiko I. Digital Gap in EU Countries and its Impact on Labour Productivity and Global Competitiveness. *Hradec Economic Days*, 2021. 11 (1). P. 659–670.
11. Войтенко В. О. Порівняльний аналіз рівня цифровізації економіки України у міжнародних рейтингах. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. Вип. 46. С. 23–35.
12. Семенов А. Ю. Аналіз світових рейтингів оцінки формування та розвитку цифрової економіки та місце України в них. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 43. С. 38–43.
13. Грицишен Д. О. Оцінка рівня безпеки України як середовища поширення економічної злочинності за міжнародними рейтингами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 2. С. 10–21.
14. Ксендзук В. В., Назаренко Т. П., Супрунова І. В. Вплив зміни позицій України в міжнародних рейтингових показниках розвитку зовнішньої торгівлі на систему державного управління в контексті тінізації національної економіки як загрози державній безпеці. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 1. С. 86–96.
15. Polozova T., Musiienko V., Storozhenko O., Peresada O., Geseleva N. Modeling of energy-saving processes in the context of energy safety and security. *Journal of security and sustainability issues*. 2019. № 8 (3). P. 387–397.
16. Трофименко О. Г., Прокоп Ю. В., Логінова Н. І., Задерейко О. В. Моніторинг рівня кібербезпеки України у світових рейтингах. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 3. С. 119–126.
17. ICT Development Index. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/IDI/default.aspx> (дата звернення: 20.07.2022).
18. Global Cybersecurity Index. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> (дата звернення: 25.07.2022).
19. Speedtest Global Index. URL: <https://www.speedtest.net/global-index#mobile> (дата звернення: 23.07.2022).
20. ND-GAIN Country Index. Notre Dame Global Adaptation Initiative. URL: <https://gain.nd.edu/our-work/country-index/> (дата звернення: 25.07.2022).
21. International Property Rights Index. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (дата звернення: 20.07.2022).
22. Fragile States Index. URL: <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2022/07/22-FSI-Report-Final.pdf> (дата звернення: 25.07.2022).
23. Fragile States Index. Comparative Analysis. URL: <https://fragilestatesindex.org/comparative-analysis/> (дата звернення: 27.07.2022).
24. Military Strength Ranking 2022. URL: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> (дата звернення: 25.07.2022).
25. Сайт «Доступ до правди». Відповідь Міністерства економіки України на запит про Інтегральний індекс економічної безпеки України. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/93135/response/341541/attach/3/0.pdf?cookie_passthrough=1 (дата звернення: 28.07.2022).

REFERENCES:

1. Stratehiia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku [Strategy of economic security of Ukraine for the period until 2025]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (accessed July 20, 2022).
2. Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine]: nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (accessed July 20, 2022).
3. Savon, K. (2020). Analiz pozystsii Ukrainy v mizhnarodnykh reitynhakh za 2019-2020 roky [Analysis of the status of Ukraine in the international rankings in 2019-2020 Years]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filosofsko-politolozhichni studii*, vol. 29, pp. 230–236. [in Ukrainian]
4. Polozova, T., Beliavtseva, V. & Perepeliukova, O. (2018). Study on the state of international competitive positions of Ukraine. *Collection of scientific works «Financial and credit activity: problems of theory and practice»*, vol. 3 (26), pp. 97–104.
5. Крамаренко, І. С., Козаченко, Л. А. (2020). Pozytsiuvannia investytsiinoho potentsialu Ukrainy u svitovykh reitynhakh [Positioning of Ukraine's investment potential in the world rankings]. *Biznes Inform*, vol. 4, pp. 127–132. [in Ukrainian]
6. Pсарова, І. С., Аріхбаєва, С. В. (2019). Doslidzhennia pozystsii Ukrainy u mizhnarodnykh innovatsiinykh reitynhakh [A study of the position of Ukraine in international innovation rankings]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 37, pp. 42–48. [in Ukrainian]
7. Reshetniak, O. I. (2020). Otsinka naukovooho rozvytku Ukrainy v mizhnarodnykh reitynhakh [Evaluation of Ukraine's scientific development in international ratings]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 49, pp. 44–54. [in Ukrainian]
8. Kolupaieva, I. V. (2014). Instrumentarii rehuliatornoj polityky derzhavy [Tools of regulatory policy of the state]. *Problems of economy*, vol. 4, pp. 407–417. [in Ukrainian]

9. Andronik, O. L. (2019). Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy u svitovykh reitynhakh [Socio-economic development of Ukraine in the world ratings]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 66–70. [in Ukrainian]
10. Polozova, T., Kolupaieva, I., Sheiko, I. (2021). Digital Gap in EU Countries and its Impact on Labour Productivity and Global Competitiveness. *Hradec Economic Days*, vol. 11 (1), pp. 659–670.
11. Voitenko, V. O. (2020). Porivnialnyi analiz rivnia tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy u mizhnarodnykh reitynhakh [Comparative analysis of the level of digitalization of Ukraine's economy in international ratings]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, vol. 46, pp. 23–35. [in Ukrainian]
12. Semenoh, A. Yu. (2020). Analiz svitovykh reitynhiv otsinky formuvannia ta rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta mistse Ukrainy v nykh [Analysis of world ratings concerning the formation and development of the digital economy and the place of Ukraine in them]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 43, pp. 38–43. [in Ukrainian]
13. Hrytsyshen, D. O. (2020). Otsinka rivnia bezpeky Ukrainy yak seredovyshcha poshyrennia ekonomichnoi zlochynnosti za mizhnarodnyimi reitynhamy [Assessment of the level of security of Ukraine as an environment for the spread of economic crime according to international ratings]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 2, pp. 10–21. [in Ukrainian]
14. Ksendzuk, V. V., Nazarenko, T. P., Suprunova, I. V. (2021). Vplyv zminy pozytsii Ukrainy v mizhnarodnykh reitynhovykh pokaznykakh rozvytku zovnishnoi torhivli na systemu derzhavnogo upravlinnia v konteksti tynizatsii natsionalnoi ekonomiky yak zahrozy derzhavnii bezpetsi [Influence on the system of public governance change of Ukraine's positions in international rating indicators of foreign trade development in the context of the national economy shadowing as a threat to state security]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniki*, vol. 1, pp. 86–96. [in Ukrainian]
15. Polozova, T., Musiienko, V., Storozhenko, O., Peresada, O., Geseleva, N. (2019). Modeling of energy-saving processes in the context of energy safety and security. *Journal of security and sustainability issues*, vol. 8 (3), pp. 387–397.
16. Trofymenko, O. H., Prokop, Yu. V., Lohinova, N. I., Zadereiko, O. V. (2019). Monitorynh rivnia kiberbezpeky Ukrainy u svitovykh reitynhakh [Monitoring the level of cyber security of Ukraine in global ratings]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*, vol. 3, pp. 119–126. [in Ukrainian]
17. ICT Development Index. Available at: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/IDI/default.aspx> (accessed July 20, 2022).
18. Global Cybersecurity Index. Available at: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> (accessed July 25, 2022).
19. Speedtest Global Index. Available at: <https://www.speedtest.net/global-index#mobile> (accessed July 23, 2022).
20. ND-GAIN Country Index. Notre Dame Global Adaptation Initiative. Available at: <https://gain.nd.edu/our-work/country-index/> (accessed July 25, 2022).
21. International Property Rights Index. Available at: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (accessed July 20, 2022).
22. Fragile States Index. Available at: <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2022/07/22-FSI-Report-Final.pdf> (accessed July 25, 2022).
23. Fragile States Index. Comparative Analysis. Available at: <https://fragilestatesindex.org/comparative-analysis/> (accessed July 27, 2022).
24. Military Strength Ranking 2022. Available at: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> (accessed July 25, 2022).
25. Sait «Dostup do pravdy». Vidpovid Ministerstva ekonomiky Ukrainy na zapyt pro Intehralnyi indeks ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [The response of the Ministry of Economy of Ukraine to the inquiry about the Integral Index of Economic Security of Ukraine]. Available at: https://dostup.prawda.com.ua/request/93135/response/341541/attach/3/0.pdf?cookie_passthrough=1 (accessed July 28, 2022).

ANALYSIS OF INTERNATIONAL RATINGS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF ENSURING ECONOMIC SECURITY

Tetiana V. Polozova¹, Irina V. Kolupaieva²

Factors that have a negative impact on the economy of the country were identified: geopolitical and financial and economic instability, inflationary fluctuations, migration processes, decline in financial stability of enterprises and their bankruptcy, etc. This necessitates the development of monitoring mechanisms, theoretical and methodological approaches and their practical implementation, aimed at the objective analysis and assessment of Ukraine's rating positions in the context of ensuring its economic security. This is an important methodological toolkit during the recovery and adaptation phase of the country's economy in the postwar period. The threats posed by hybrid warfare encompass all areas of the country's socio-economic development and negatively affect the level of its economic security. That is why the analysis of Ukraine's international rating positions should be comprehensive and aimed at identifying negative factors in order to develop appropriate programs and measures to minimize their impact and maintain the level of economic security of the state. The purpose of the study is to analyze the international ratings of Ukraine in the context of economic security. To analyze the rating positions of Ukraine in the context of economic security, a research panel containing general and specific international ratings and indices is used. The matrix of correspondence of international ratings and indices to the functional components of the economic security of Ukraine is constructed. A retrospective analysis of Ukraine's positioning in international rankings (ICT Development Index,

¹ Tetiana V. Polozova, Kharkiv National University of Radio Electronics

² Irina V. Kolupaieva, Kharkiv National University of Radio Electronics

Global Cybersecurity Index, Speedtest Global Index, ND-GAIN Country Index, International Property Rights Index, Fragile States Index, PowerIndex) was conducted. The methodological support for the calculation of these indices is considered. The results of the analysis show that most of the considered specific indices of independent rating agencies have a positive trend. The dynamics of the integral index of economic security of Ukraine for 2010–2022 is presented.

Keywords: international rating, analysis, positioning, indicator, economic security.

JEL Classification: F50, F52, H56

Стаття надійшла до редакції 01.08.2022

The article was received August 01, 2022